

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2011

Μάθημα: Αρχαία Ελληνικά
Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: 24 Μαΐου 2011 7.30 - 10.00

ΛΥΣΕΙΣ

Η πρώτη σελίδα του τετραδίου απαντήσεων
να χρησιμοποιηθεί για την άσκηση της ορθογραφίας.

I. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

A. Διδαγμένα κείμενα για μετάφραση (μονάδες 30)

(α)

	Μονάδες
Καὶ γὰρ δὴ καὶ πολὺ μείζων κίνδυνος ἐν τῇ τῶν μαθημάτων ὦνῃ ἢ ἐν τῇ τῶν σιτίων. /	2
σιτία μὲν γὰρ καὶ ποτὰ πριάμενον παρὰ τοῦ καπήλου καὶ ἐμπόρου ἔξεστιν ἐν ἄλλοις ἀγγείοις ἀποφέρειν, καὶ πρὶν δέξασθαι αὐτὰ εἰς τὸ σῶμα πιόντα ἢ φαγόντα, καταθέμενον οἴκαδε ἔξεστιν συμβουλευσασθαι, παρακαλέσαντα τὸν ἐπαίοντα, ὃ τι τε ἐδεστέον ἢ ποτέον καὶ ὃ τι μῆ, καὶ ὁπόσον καὶ ὁπότε /	8
ὥστε ἐν τῇ ὦνῃ οὐ μέγας ὁ κίνδυνος· μαθήματα δὲ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἀγγεῖῳ ἀπενεγκεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη, καταθέντα τὴν τιμὴν, τὸ μάθημα ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ λαβόντα καὶ μαθόντα ἀπιέναι ἢ βεβλαμμένον ἢ ὠφελημένον.	7
Πλάτωνος <i>Πρωταγόρας</i> κεφ. Ε'	
Σύνολο	17

(β)	<p>Ξυνελών τε λέγω τήν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παιδευσιν εἶναι καὶ καθ' ἕκαστον δοκεῖν ἄν μοι τὸν αὐτὸν ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλεῖστ' ἄν εἶδη καὶ μετὰ χαρίτων μάλιστα' ἄν εὐτραπέλως τὸ σῶμα αὐταρκες παρέχεσθαι. /</p>	Μονάδες 5
	<p>καὶ ὡς οὐ λόγων ἐν τῷ παρόντι κόμπος τάδε μᾶλλον ἢ ἔργων ἐστὶν ἀλήθεια, αὐτὴ ἡ δύναμις τῆς πόλεως, ἦν ἀπὸ τῶνδε τῶν τρόπων ἐκτησάμεθα, σημαίνει. /</p>	3
	<p>μόνη γὰρ τῶν νῦν ἀκοῆς κρείσσω ἐς πείραν ἔρχεται, καὶ μόνη οὔτε τῷ πολεμίῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει ὑφ' οἴων κακοπαθεῖ οὔτε τῷ ὑπηκόῳ κατάμεμψιν ὡς οὐχ ὑπ' ἀξίων ἄρχεται.</p>	5
	<p>Θουκυδίδου <i>Ἱστορίαι</i> II 41</p>	
	Σύνολο	13

B. Αδίδακτο κείμενο για μετάφραση

(μονάδες 25)

	<p>Λακεδαιμόνιοι δὲ τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος καὶ οἱ ξύμμαχοι πλὴν Κορινθίων στρατεύσαντες ἐς τὴν Ἀργεῖαν τῆς τε γῆς ἔτεμον οὐ πολλὴν καὶ σῆτόν τινα ἀνεκομίσαντο ζεύγη κομίσαντες, /</p>	Μονάδες 6
	<p>καὶ ἐς Ὀρνεὰς κατοικίσαντες τοὺς Ἀργείων φυγάδας καὶ τῆς ἄλλης στρατιᾶς παρακαταλιπόντες αὐτοῖς ὀλίγους, /</p>	3
	<p>καὶ σπεισάμενοί τινα χρόνον ὥστε μὴ ἀδικεῖν Ὀρνεάτας καὶ Ἀργείους τὴν ἀλλήλων γῆν, ἀπεχώρησαν τῷ στρατῷ ἐπ' οἴκου. /</p>	4
	<p>ἐλθόντων δὲ Ἀθηναίων οὐ πολλῶ ὕστερον ναυσὶ τριάκοντα καὶ ἑξακοσίοις ὀπλίταις, οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τῶν Ἀθηναίων πανστρατιᾷ ἐξελθόντες τοὺς μὲν ἐν Ὀρνεαῖς μίαν ἡμέραν ἐπολιόρκουν /</p>	6

<p>ὕπὸ δὲ νύκτα αὐλισαμένου τοῦ στρατεύματος μακρὰν ἐκδιδράσκουσιν οἱ ἐκ τῶν Ὀρνεῶν. /</p> <p>καὶ τῇ ὑστεραίᾳ οἱ Ἀργεῖοι ὡς ἦσθοντο, κατασκάψαντες τὰς Ὀρνεὰς ἀνεχώρησαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὕστερον ταῖς ναυσὶν ἐπ' οἴκου.</p> <p style="text-align: center;">Θουκυδίδου <i>Ἱστορίαι</i> VI 7 (διασκευή)</p> <p><u>Λεξιλόγιο</u> ζεῦγος = ζευγάρι ζώων σπεισάμενοι: ἀπὸ το σπένδομαι = συνάπτω σπονδές, συνθήκη αὐλίζομαι = στρατοπεδεύω, στήνω καταυλισμό</p>	<p>3</p> <p>3</p> <p>Σύνολο</p> <p>25</p>
--	---

Μετάφραση

(Και) οι Λακεδαιμόνιοι τον ίδιο χειμώνα και οι σύμμαχοί τους εκτός από τους Κορινθίους αφού εκστράτευσαν (έκαναν εκστρατεία) στη γη των Αργείων ερήμωσαν (κατέστρεψαν) ένα μικρό μέρος της γης, και πήραν μαζί τους κάποια ποσότητα σιταριού (λίγο σιτάρι), έχοντας φέρει (αφού είχαν φέρει) ζευγάρια ζώων, και αφού εγκατέστησαν τους φυγάδες (εξορίστους) των Αργείων στις Ορνεές και άφησαν μαζί τους ένα μικρό μέρος (λίγους) από την υπόλοιπη στρατιά και έκαναν σπονδές για κάποιο χρόνο, με τον όρο οι Ορνεάτες και οι Αργεῖοι να μην κάνουν κακό στη γη (να μην καταστρέφουν τη γη) ο ένας του άλλου, αποχώρησαν με το στρατό τους για την πατρίδα τους. Κι όταν λίγο μετά ήλθαν οι Αθηναῖοι με τριάντα πλοία και εξακόσιους οπλίτες (στρατιώτες), οι Αργεῖοι με τους Αθηναίους αφού βγήκαν με όλο τους το στράτευμα, πολιορκούσαν αυτούς που βρίσκονταν στις Ορνεές επί μία ημέρα. Τη νύχτα όμως, καθώς το στράτευμα είχε στρατοπεδεύσει μακριά, οι άνθρωποι από τις Ορνεές διαφεύγουν (διέφυγαν/απέδρασαν). Και την επομένη οι Αργεῖοι, μόλις το κατάλαβαν, κατέστρεψαν (κατεδάφισαν) τις Ορνεές και

αναχώρησαν (αφού κατέστρεψαν τις Ορνεές, αναχώρησαν), και ύστερα οι Αθηναίοι με τα πλοία για την πατρίδα τους.

Γ. Αδίδακτο κείμενο για ορθογραφία

(μονάδες 10)

Εἰ δὲ σαφὲς δοκεῖ εἶναι ὡς εἰ μέλλουσι πᾶσαι αἱ πρόσοδοι ἐκ πόλεως προσιέναι, ὅτι εἰρήνην δεῖ ὑπάρχειν, ἄρ' οὐκ ἄξιον καὶ εἰρηνοφύλακας καθιστάναι; Πολὺ γὰρ ἂν καὶ αὕτη αἰρεθεῖσα ἢ ἀρχὴ προσφιλεστέραν καὶ πυκνοτέραν εἰσαφικνεῖσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσειε τὴν πόλιν.

Ξενοφώντος *Πόροι ἢ περὶ προσόδων* V 1

Αφαιρούνται:

- (α) 0,25 μονάδες για κάθε τονικό λάθος ή παράλειψη τόνου, πνεύματος ή υπογεγραμμένης
- (β) 0,5 για κάθε άλλο λάθος
- (γ) σε περίπτωση που συνδυάζονται οι περιπτώσεις (α) και (β) αφαιρείται 0,5.

Δ. Παρατηρήσεις στο αδίδακτο κείμενο

(μονάδες 20)

1. α. **στρατεύσαντες:**

Να γράψετε τον αντίστοιχο τύπο στον ενεστώτα και το μέλλοντα στην ίδια φωνή.

στρατεύσαντες – **στρατεύοντες, στρατεύσοντες**

(0,5x2=1)

β. **ἀνεκομίσαντο:**

Να γράψετε το β' πρόσωπο ενικού της οριστικής ενεστώτα και παρατατικού στην ίδια φωνή.

ἀνεκομίσαντο – **ἀνακομίζει/ἀνακομίζει, ἀνεκομίζου**

(0,5x2=1)

γ. **ἀδικεῖν:**

Να γράψετε τον αντίστοιχο τύπο στον αόριστο και παρακείμενο στην ίδια φωνή.

ἀδικεῖν – **ἀδικῆσαι, ἠδικηκέναι**

(0,5x2=1)

δ. **ἔξελθόντες :**

Να γράψετε το γ' πρόσωπο ενικού της οριστικής και προστακτικής στον ίδιο χρόνο και την ίδια φωνή.

ἔξελθόντες – **ἐξῆλθε(ν), ἐξελθέτω**

(0,5x2=1)

ε. **ἐπολιόρκουν :**

Να γράψετε το γ' πρόσωπο πληθυντικού της υποτακτικής και ευκτικής ενεστώτα στην ίδια φωνή.

ἐπολιόρκουν – **πολιορκῶσι(ν), πολιορκοῖεν**

(0,5x2=1)

2. α. **πολλήν, ὀλίγους :**

Να γράψετε τα παραθετικά των πιο πάνω τύπων (μονολεκτικούς τύπους), διατηρώντας αμετάβλητα την πτώση, τον αριθμό και το γένος.

πολλήν: Συγκριτικός: **πλείονα/πλέονα/πλείω**

Υπερθετικός: **πλείστην**

ὀλίγους: Συγκριτικός: **μείονας/μείους**

Υπερθετικός: **ὀλιγίστους**

(0,5x4=2)

β. **φυγάδας, παρακαταλιπόντες, τινά, στρατῶ, ναυσί, ὀπλίταις, ἐπολιόρκουν, ἦσθοντο:**

Να μεταφέρετε τους πιο πάνω κλιτούς τύπους στον αντίθετο αριθμό.

φυγάδας – **φυγάδα**

παρακαταλιπόντες – παρακαταλιπών
τινα – τινάς (δεκτή και η γραφή τινας)
στρατῶ – στρατοῖς
ναυσί – νηί
όπλιταις – όπλίτη
έπολιόρκουν – έπολιόρκει
ήσθοντο – ήσθετο

(0,5x8=4)

3. **τοῦ χειμῶνος, ές τήν Ἀργείαν, τῆς (τε) γῆς, ἄλλης, αὐτοῖς, τῶ στρατῶ, Ἀθηναίων, αὐλισαμένου:**
Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους πιο πάνω τύπους (είναι υπογραμμισμένοι στο αδίδακτο κείμενο).

τοῦ χειμῶνος – γενική του χρόνου

ές τήν Ἀργείαν – εμπρόθετος προσδιορισμός του τόπου (κατεύθυνση)

τῆς (τε) γῆς – γενική διαιρετική στο οὐ πολλήν

ἄλλης – επιθετικός προσδιορισμός στο στρατιᾶς

αὐτοῖς – έμμεσο αντικείμενο στο παρακαταλιπόντες

τῶ στρατῶ – δοτική της συνοδείας

Ἀθηναίων – υποκείμενο της μετοχής έλθόντων (γεν. απόλυτη)

αὐλισαμένου– γενική απόλυτη χρονική μετοχή με υποκείμενο το τοῦ στρατεύματος (δεκτή και ως αιτιολογική)

(0,5x8=4)

4. Αφού εντοπίσετε τις **δύο** δευτερεύουσες προτάσεις του κειμένου:
α. Να τις γράψετε στο τετράδιο απαντήσεων.
β. Να τις αναγνωρίσετε (είδος, εισαγωγή, εκφορά).

1. ὥστε μὴ ἀδικεῖν Ὀρνεάτας καὶ Ἀργείους τὴν ἀλλήλων γῆν (0,5 μον.)

Εἶδος: Συμπερασματική

(1 μον.)

Εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο ὥστε και εκφέρεται με

απαρέμφατο (ἀδικεῖν).	(0,5x2=1)
2. ὡς ἦσθοντο	(0,5 μον.)
Εἶδος: Χρονική	(1 μον.)
Εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο ὡς και εκφέρεται με οριστική. (Δηλώνει το προτερόχρονο.)	(0,5x2=1)

Σύνολο 5

Ε. Μεταφορά νεοελληνικού κειμένου στα αρχαία ελληνικά: (μονάδες 5)

Εάν είχα χρήματα, θα πλησίαζα κάποιον από τους σοφιστές για να γίνω και ο ίδιος σοφός. Τώρα όμως είμαι φτωχός και πρέπει όλη μέρα να εργάζομαι στους αγρούς.

Λεξιλόγιο

πλησιάζω = προσέρχομαι

Ενδεικτική απάντηση:

Εἰ εἶχον ἀργύριον ¹ , προσῆλθον ² ἄν τιτι τῶν σοφιστῶν ³ ,	3
ἵνα καὶ αὐτὸς σοφὸς γένωμαι ⁴ . /	
Νῦν δὲ πένης ⁵ εἰμὶ καὶ δεῖ ⁶ με τὴν ἡμέραν ὅλην ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐργάζεσθαι.	2
Σύνολο	5

1 χρήματα

2 προσῆα/ προσήειν

3 τῶν σοφιστῶν τιτι / σοφιστῆ τιτι / πρὸς τινα τῶν σοφιστῶν / πρὸς τινα σοφιστήν

4 ἵνα ... γενοίμην / ὅπως ... γένωμαι / ὅπως ἄν ... γένωμαι / ὡς ... γένωμαι / ὡς ... γενησόμενος

5 πτωχός

6 χρή

II. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

(μονάδες 10)

1. – Γέλασε εκείνος και είπε: «Ναι, μα τους θεούς, Σωκράτη ἵ γιατί κρατά για τον εαυτό του μόνο τη σοφία, δεν τη δίνει και σε μένα.–Μα για το όνομα του Δία, είπα εγώ, φτάνει να του δώσεις λεφτά και να τον πείσεις και θα κάμει και σένα σοφό. – Μακάρι, είπεν εκείνος, ω Δία και θεοί, τούτο να ήταν μονάχα ἵ θα έδινα όλη την περιουσία και τη δική μου και των φίλων μου ἵ μα για τούτο ακριβώς έρχομαι τώρα σε σένα, να του μιλήσεις για μένα. Γιατί εγώ και πολύ νέος είμαι και ούτε είδα ποτέ μου τον Πρωταγόρα ούτε τον άκουσα ἵ την πρώτη φορά που ήρθε εδώ ήμουν ακόμη παιδί. Όλοι όμως, Σωκράτη, τον επαινούν και λένε πως είναι πολύ ικανός να μιλά ἵ τι καθόμαστε λοιπόν και δεν πηγαίνομε να τον βρούμε, πριν βγει; Όπως άκουσα μένει στου Καλλία, του γιου του Ιππονίκου ἵ μόνο ας πηγαίνομε. – Και εγώ είπα: Ας μην πάμε ακόμη, καλέ μου, εκεί ἵ είναι νωρίς ἵ ας βγούμε εδώ έξω στην αυλή, και ας χασομερήσομε κάνοντας γύρους, ωστόσο φέξει ἵ τότε πηγαίνομε. Ο Πρωταγόρας άλλωστε μένει μέσα τον περισσότερο καιρό, ώστε μην ανησυχείς, θα τον βρούμε, όπως φαίνεται, εκεί.

Πλάτωνος *Πρωταγόρας* κεφ. Β ἵ

Στο πιο πάνω απόσπασμα ο Σωκράτης και ο Ιπποκράτης εκφράζουν **δύο** διαφορετικές στάσεις απέναντι στο σοφιστή Πρωταγόρα.

Να αναφέρετε αυτές τις δύο διαφορετικές στάσεις τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο (**δύο** για την κάθε περίπτωση).

α. Ο Σωκράτης ειρωνεύεται τη φιλοχρηματία και τη σοφία των σοφιστών. Επιπλέον διαπιστώνει ότι οι σοφιστές διδάσκουν κατ' οίκον (υποδηλώνοντας την αντίθεση με το δικό του τρόπο διδασκαλίας).

(Μονάδες 2)

- «... φτάνει να του δώσεις λεφτά και να τον πείσεις και θα κάμει και σένα σοφό.»
- «Ο Πρωταγόρας άλλωστε μένει μέσα τον περισσότερο καιρό, ώστε μην ανησυχείς, θα τον βρούμε, όπως φαίνεται, εκεί.»

(0,5x2=1)

β. Ο Ιπποκράτης, στηριζόμενος στις απόψεις των άλλων και στις φήμες που διαδίδονται, θεωρεί τον Πρωταγόρα σοφό, τον θαυμάζει, αδημονεί να μαθητεύσει κοντά του προσφέροντάς του την περιουσία του.

(Μονάδες 2)

- «γιατί κρατά για τον εαυτό του μόνο τη σοφία, δεν τη δίνει και σε μένα»
- «θα έδινά όλη την περιουσία και τη δική μου και των φίλων μου`»
- «... να του μιλήσεις για μένα. (Γιατί εγώ και πολύ νέος είμαι και ούτε είδα ποτέ μου τον Πρωταγόρα ούτε τον άκουσα`)»
- «Όλοι όμως, Σωκράτη, τον επαινούν και λένε πως είναι πολύ ικανός να μιλά`»
- «τι καθόμαστε λοιπόν και δεν πηγαίνομε να τον βρούμε, πριν βγει;», «μόνο ας πηγαίνομε»

(0,5x2=1)

Σύνολο 6

2. Ξυνελών τε λέγω τήν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παιδευσιν εἶναι καὶ καθ' ἕκαστον δοκεῖν ἄν μοι τὸν αὐτὸν ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλείστ' ἄν εἶδη καὶ μετὰ χαρίτων μάλιστ' ἄν εὐτραπέλως τὸ σῶμα αὐτάρκες παρέχεσθαι.

Θουκυδίδου *Ἱστορίαι* II 41

Να αναφέρετε και να εξηγήσετε **δύο** χαρακτηριστικά του Αθηναίου πολίτη που προβάλλονται στο πιο πάνω απόσπασμα (I A (β), σελ. 1).

- **Πολυμέρεια και πολυπραγμοσύνη του Αθηναίου πολίτη (... ἐπὶ πλείστ' ἄν εἶδη ...).**
- **Αυτάρκεια, ακεραιότητα, αυτοδυναμία, ολοκληρωμένη και άρτια προσωπικότητα του Αθηναίου πολίτη (τὸ σῶμα αὐτάρκες παρέχεσθαι).**
- **Χάρη, ευχάριστη διάθεση, επιδεξιότητα, ευστροφία (... μετὰ χαρίτων μάλιστ' ... εὐτραπέλως)**

(2x2=4)

Σύνολο 4

-ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ-